

Asia: Asia VN/25733/2021

Suomen digitaalinen kompassi, 2. luonnos

Kansallinen digikompassi kokonaisuutena

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Tilastokeskus pitää erittäin tärkeänä nyt laadittua kansallista strategista etenemissuunnitelmaa, jolla pyritään luomaan edellytyksiä digitalisaation ja datatalouden murroksessa menestymiselle. Tilastokeskus pitää myös ensiarvoisen tärkeänä, että tätä työtä tehdään hallinnonalarajat ylittäen.

Tilastokeskuksen mielestä visio on johdettu hyvin toimintaympäristön ja arvojen kautta. Myös ylätasoinen strategiset tavoitteet on kuvattu hyvin. Avaintulokset ovat myös pääosin kuvattu siten, että ne ovat mitattavissa.

Tilastokeskus pitää hyvänä, että nyt kommentteilla olevasta luonnoksesta on poistettu konkreettiset toimenpiteet ja, että digikompassin toteuttamiseksi tehtävät toimenpiteet ja niihin tarvittavat investoinnit määritellään hallituskausittain ja niitä päivitetään vuosittain kohti vuotta 2030.

Tilastokeskus pitää tärkeänä, että luonnoksessa on tunnistettu se, että kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttaminen vaatii merkittäviä investointeja ja resurssien oikeaa kohdentamista.

Tilastokeskus pitääkin erittäin tärkeänä, että tulevaan hallitusohjelmaan saadaan selkeät kirjaukset digikompassin tavoitteiden edistämiseksi ja, että digikompassin toimenpideohjelman vaatimat investoinnit huomioidaan asianmukaisesti tulevissa julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioprosesseissa.

Tilastokeskus toivoo, että siltä osin, kun digikompassin mittareina käytetään Tilastokeskuksen tuottamia tietoja, niin jatkotyössä etsitään ja tarkennetaan yhdessä Tilastokeskuksen kanssa parhaat

käytettävissä olevat mittarit. Tässä yhteydessä on syytä keskustella myös tarpeista ja mahdollisuuksista joidenkin uusien digikompassin tavoitteita tukevien mittareiden tuottamisesta.

Osaaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Tilastokeskus korostaa avaintuloksen ”Tieteellisen tutkimuksen digitaalinen infrastruktuuri on maailman huippua” tärkeyttä. Tilastokeskus pitää tärkeänä, että tältä osin hyödynnetään jo olemassa olevaa infrastruktuuria – kuten Tilastokeskuksen tutkijapalvelun tietoturvallinen tutkimusaineistojen käsittely-ympäristö FIONA-etäkäyttöjärjestelmä – ja investoinnit kohdistetaan ensisijaisesti näiden kehittämiseen.

Avaintuloksen ”Keskeisten kulttuuriperinnön ja tutkimuksen tietovarantojen säilyminen käytettävänä yhteiskunnan tarpeisiin ja sivistys- ja osaamisperusta on turvattu pitkäaikaisesti” osalta Tilastokeskus korostaa tarvetta varmistaa osana tavoitetta myös kansallisesti merkittävien tilastoaineistojen säilyminen ja käytettävyys myös tulevaisuudessa.

Tilastokeskus pitää tärkeänä, että digitaalisten perustaitojen osalta on tunnistettu tarve vahvistaa kansalaisten datalukutaitoa. Tilastokeskus korostaa kuitenkin, että datatalouden merkityksen kasvaessa kasvavat merkittävästi myös datan käsittelyn ammattikäyttöön liittyvät osaamisvaatimukset (tiedonkeruu, yhdistely, luokittelu, tarkistaminen, validointi, editointi, imputointi, aggregointi, ...). Tilastokeskus ehdottaa, että luonnoksen kirjausta dataosaamisesta avataan tältä osin.

Avaintuloksen ”ICT-alan ammattilaisten saatavuus ja kehittyminen Suomessa on maailman huippuluokkaa. ICT alan ammattilaisten rekrytoinnissa haasteita kokevien yritysten osuus on DESI-indeksissä 10 %.” osalta Tilastokeskus huomauttaa, että tämä DESI-indeksin tieto tuotetaan Tilastokeskuksessa ja julkaistaan yritysten tietotekniikan käyttö -tilastossa. Lisäksi on huomattava, että tilastossa ja DESIssä julkistettu tieto (59 %) on osuus yrityksistä, jotka rekrytoivat tietotekniikka-ammattilaisia. Jos tämä suhteutetaan tilaston koko populaatioon, on haasteita kohdanneiden osuus 7,5 % yrityksistä. Onko avaintulos siis asetettu siten kuin tarkoitetaan?

Digitaalinen infrastruktuuri

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Tilastokeskus ehdottaa datatalous-tavoitteen yhdeksi uudeksi avaintulokseksi sitä, että tietopolitiikan merkitys yhteiskunnassa on kasvanut ja Suomen tietovarallisuuden potentiaalia hyödynnetään optimaalisesti tietopohjaisessa päätöksenteossa.

Tilastokeskus kannattaa tavoitetta, että Suomessa on käytössä datapohjaisen arvonluonnin perustaksi avoimiin standardeihin perustuva, EU-yhteensopiva datainfrastrukturi ja käytänteet (data-avaruuDET) keskeisillä toimialoilla. Tässä yhteydessä tulisi kuitenkin kiinnittää luonnosta enemmän huomiota datan syntymekaniikkaan sekä laadukkaan ja kuvaillun tiedon syntyyn heti tiedon alkulähteellä. Tämä lisää merkittävästi mahdollisuuksia tiedon hyödyntämiseen sekä vähentää merkittävästi tiedon hyödyntäjien toimesta tehtävää tiedon (moninkertaista) tarkastamista ja korjaamista.

Tilastokeskus kannattaa datatalouteen liittyvää avaintulosta ” Data-avaruuksia tukevat julkiset avattavissa olevat tietovarannot ovat saatavilla (100 %) rajapintoja hyödyntäen joko avoimena datana, käyttöoikeuksien hallinnan tai yksilön oman datan hallinnan ratkaisuja hyödyntäen.”.

Tältä osin aiemmassa luonnoksessa oli tunnistettu jo kattava joukko lähivuosien keskeisiä toimenpiteitä. Tilastokeskus toivoo, että tulevassa toimeenpanosuunnitelmassa näkyisivät ainakin:

- Viranomaisten järjestelmähankkeisiin kohdistetun rahoituksen kasvattaminen
- Yritysten digitalous -hankkeen edistäminen
- Paikkatietoon perustuvan ekosysteemin luomisen ja vahvistaminen
- Rakennetun ympäristön tietojärjestelmämuutoksen (RYTJ)-loppuunsaattamisen ja tietoekosysteemin luominen.

Data-avaruuksien toiminnan ja hyödyllisyyden näkökulmasta digikompassissa olisi Tilastokeskuksen mielestä tärkeää korostaa julkisten tietovarastojen avaamisen lisäksi myös mm. Euroopan tilastotoimen peräänkuuluttamaa yksityisen sektorin tietovarantoihin pääsyä tilastotuotannon tehostamiseksi ja ajantasaistamiseksi. Kun pohditaan datan avaamista, tulee selvittää ja arvioida myös yksityisen sektorin omaamien aineistojen arvoa julkishallinnolle (B2G).

Luonnoksessa korostetaan ihmiskeskeisen datan hallinnan mallia (MyData). Tilastokeskus pitää kyseistä mallia erittäin kannatettavana erityisesti markkinaehtoisten palvelujen osalta. Tilastokeskus kuitenkin korostaa, että viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitaminen ei voi perustua suostumukseen, vaan esimerkiksi tilastoviranomaisen tietojen keräämisen oikeuden ja sen jälkeisen käsittelyn on jatkossakin perustuttava lakiin.

Yritysten digitalisaatio

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Tilastokeskus kannattaa vahvasti luonnoksessa kuvattua datan liikkumista estävien lukkojen avaamista. Tilastokeskus korostaa, että digitalisaation edetessä myös yksityisen sektorin aineistot ja

tietovirrat mahdollistavat uusia arvonluontimahdollisuuksia yksityisellä sektorilla, mutta myös julkisen sektorin palveluiden laadun ja tehokkuuden parantamiselle.

Julkisen hallinnon tuleekin aktiivisesti edistää, mm. lakimuutoksin, tilastoviranomaisten pääsyä yksityisen sektorin hallussa olevaan dataan. Esimerkkejä tällaisista ovat yritysten väliset kuitit (B2B) ja kuluttajakuitit (B2C). Tilastoviranomaisella tulisi olla pääsy myös näihin aineistoihin, jotta tiedonantajakohtaisista (yritys tai henkilö) tietojenkeruista voitaisiin siirtyä yhä enemmän jo olemassa olevan tiedon hyödyntämiseen. Tämä tukisi vahvasti tavoitetta yritysten ja kansalaisten hallinnollisen taakan keventämisestä. Lisäksi se tukisi periaatetta ”tieto kysytään vain kerran” tai olisi itseasiassa askel kohti luonnoksessa ansiokkaasti korostettua periaatetta, jossa parasta palvelua on kokonaan poistunut (automatisoitu) asiointitarve.

Avaintuloksen ”PK-yritysten digiteknologian käyttöaste on perustasolla vähintään 90 % yrityksistä ja vähintään 75 % yrityksistä käyttää pilvipalveluja, massadataa ja tekoälyä.” osalta Tilastokeskus huomauttaa, että nämä DESI-indeksin tiedot tuotetaan Tilastokeskuksessa ja, että mainitut tiedot tuotetaan vähintään 10 henkilöä työllistävistä yrityksistä. Kohdejoukko ei siten kata kaikkia PK-yrityksiä (mikroyrityksiä), vaan on saatavilla vain 10-250 henkilöä työllistävistä yrityksistä.

Avaintuloksen osa ”vähintään 75 % yrityksistä käyttää pilvipalveluja, massadataa ja tekoälyä” on haasteellinen tavoite, jos tarkoitetaan, että jokaista näistä teknologioista pitäisi olla käytössä vähintään 75 prosentilla yrityksistä (Myös komission muotoilu aiheesta ei ole yksiselitteinen, tarkoitetaanko tosiaan, että jokaista näistä pitäisi EU-tasollakin olla 75%). Toisaalta pilvipalveluja on käytössä 75 prosentilla jo nyt 10-250 henkilöä työllistävistä yrityksissäkin (2021) joten suomelle pilvipalvelujen kohdalla tämä tavoite ei ole relevantti. Sen sijaan massadataa on kaikissa yrityksissä 22 prosentilla (2020) ja 10-250 henkilöä työllistävistä 21 prosentilla (2020) sekä tekoälyä 16 prosentilla kaikissa yrityksissä (2021) ja 10-250 henkilöä työllistävistä 15 prosentilla (2021).

Digitaaliset julkiset palvelut

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Tilastokeskus pitää avaintulosta ”Yrityksiltä kerättävä tai toimitettava tieto on 90 %:sti digitaalisessa, rakenteisessa muodossa ja noudattaa olemassa olevia eurooppalaisia standardeja” hyvänä. Tämä vähentää tilastotuotannon aiheuttamaa tiedonantorasitetta, kun erillisiä tilastokyselyitä tarvitaan vähemmän.

Tilastokeskus pitää tärkeänä, että digitalisaation ja datatalouden edistämiseksi saadaan kehitettyä yhteentoimivuutta tukeva ohjaus- ja rahoitusmalli.

Tilastokeskus ehdottaa, että tavoitteen ”Ihmiskeskeinen hallinto on ennakoivasti automatisoinut ja digitalisoinut merkittävän osan julkisista palveluista” avaintuloksiin ja mittareihin nostettaisiin myös jo käyttöönotettujen palveluiden (mm. Suomi.fi -palvelut) käytön laajentaminen. Digitalisaatio ja siihen perustuvat palvelut muodostuvat hyödyllisiksi vasta kun niiden käyttö on kohdejoukossa riittävän laajaa. Lisäksi jatkossa on kiinnitettävä huomiota digitalisaatoratkaisujen riittävän nopeaan käyttöönottoon ja oikeanlaisiin kannustimiin tähän liittyen. Tilastokeskus kannattaa tältä osin digitaalisten palvelujen ensisijaisuusperiaatetta.

Yhteentoimivien julkisten palvelujen osalta aiemmassa luonnosversiossa keskeisissä toimenpiteissä mainittiin tiedon laatukuvausten laatiminen. Tilastokeskus pitää tietovarantojen ja niiden muuttujien kuvaamista erittäin tärkeänä tiedon hyödyntämisen kannalta. Tilastokeskus on yhdessä keskeisten rekisteriviranomaisen kanssa tuottanut tiedon laatukriteerit. Tilastokeskus ehdottaa, että tiedon laatukriteerien käyttöönoton edistäminen nostetaan yhdeksi digikompassin toimenpiteeksi ja seurattavaksi mittariksi.

Julkisen hallinnon tietovarantojen hyödyntämisen ja tietojen jakamisen osalta Tilastokeskus pitää tärkeänä avaintuloksena sitä, että tarpeettomat lainsäädännölliset esteet ovat yleislaeissa ja toimialakohtaisessa sääntelyssä tunnistettu ja purettu.

Mannonen Timo
Tilastokeskus